

POZNÁMKA O DÍLE KARLA NOVÉHO

V hudbě rozeznáváme dvojí pohyb. Jedním skladba stoupá a druhým se rozvíjí. Hudební akce je tedy rozložena v rovině vertikální a v rovině horizontální. Toto školometské schéma nic nepraví, ale snad přece může být pomůckou při studiu skladby uměleckého díla. V naší věci jde o poznávání práce spisovatelovy, ale věříme-li, že všechna umění mají povahu básně a že jsou do značné míry obdobná, platí řečené grafické rozvržení i zde. Chceme tedy užívat tohoto obrazu a nazveme složku horizontální *pořádkem epickým* a složku druhou, tj. vertikální, *složkou emotivní*. Je ovšem dlužno přihlížeti k tomu, že zmíněné kolmice substituují roviny a že pohyb zasahuje prostor i do šíře. Tento třetí rozměr má platnost obecnosti. Analyzující básnická díla podle kříže rovin, dospějeme k třem skladebným zásadám a snad k trojímu typu umění.

Obraťme však pozornost k románovým pracím Karla Nového. Jde o básníka, jenž rozumí účelnosti nikoliv jako uskutečnění předjaté myšlenky a pouhému plnění záměru, ale vytváří situace tak, aby zabíraly co nejširší oblast. Rozvíňují čtenářovu mysl v kruzích, jejichž poloměr se zvětšuje. Jednají o našich zkušenostech a zobrazují život v jeho plnosti a šíři. Na rozdíl od nedokrevných románů není v nich nic předstíráno. Vše má ozvuk, vše má analogie. Rozeznáváme v nich dech života.

Proud, o němž jsme pravili, že je řádem epickým, plyne v díle Karla Nového mohutnými vlnami. Šíře mu nic neubrala na bystrosti. Scéna uvádí scénu, jakkoliv jejich sdružení nebývá přísné. Vládne zde pohoda a často dobrý rozmar vyprávěčův.

Některé motivy Karla Nového mají znaky plenérové malby, ale kresba či epické sdělení, na něž čtenáři kladou

takový důraz, nebývá nikdy setřeno. V kritikách knih Karla Nového se někdy neprávem mluví o impresionismu. To, co Nový přijal z této disciplíny, je malba atmosféry, avšak jeho příběh bývá vypravován s jakýmsi epickým radikalismem a vnuká nám viděti *děti*, a nikoliv stavy, *výjevy*, *proud času*, a nikoliv okamžiky. Pokud pak jde o samo stanovisko umělcovo, ukázali jsme již, do jaké míry se autor může ztotožniti s obecností. Třetí složka, již jsme nazvali složkou emotivní, je u Nového zastoupena menší měrou, než zasluhují knihy tak znamenité. Tím není řečeno, že Nový zůstal něco dlužen čtenářům. Nikoliv, epické situace v jeho románech jsou aktualizovány se silou a vroucností, jež nám dává pocítovati palčivost či krásu poezie. Nový vykonal dost, aby bylo jasno, že jde o básníka. Jeho knihy jsou čtenáři vyhledávány a uspokojují i nejnáročnější. A přece! My, tj. několik přátel, kteří Nového známe po třicet let, dobře víme, že tento umělec šetří svými silami. Milujeme knihy i autora a snad jenom proto porovnávajíc je, můžeme říci, že jeho osobnost je větší než dílo. Tím lépe. Je-li pravděpodobné, že bude ubývati intenzity těm spisovatelům, kteří se příliš rozběhli, je stejně nasnadě, že vývojová dráha Nového bude od díla k dílu stoupat.